

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARKBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2564 Vol. 13 No. 3 September - December 2021

Received: October 8, 2021

Revised: November 19, 2021

Accepted: December 27, 2021

หน้าทับประกอบการแสดงโนรา

Na Tap Accompanying Nora Performance

พัชรรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ*

กฤตชิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: p.uejitmet@windowslive.com

Pattarakorn Uejitmet*

Kritsipat Uejitmet

Faculty of Humanity and Social Science, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าทับและวิธีการบรรเลงทับประกอบการแสดงโนรา ซึ่งโนราเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวปักษ์ใต้ที่ได้รับความนิยมมาช้านาน วงดนตรีประกอบการแสดงโนราคือวงปี่พาทย์ชาตรี ประกอบด้วย ปี่ซอคู่ (โหม่ง 2 ใบ) ฉิ่ง กรับ และโดยเฉพาะทับ 2 ใบ (โทนชาตรี) อันเป็นเครื่องดนตรีหลักที่มีบทบาทสำคัญ ในการตีประกอบการทำราของโนรา นักดนตรีมักเรียกรูปแบบการตีกลองนี้ว่า “หน้าทับ” ซึ่ง การบรรเลงทับประกอบการโนราเรียกว่า “หน้าทับ” เป็นวิธีการตีของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนัง เนื่องจากโนราเป็นศิลปะพื้นบ้านการบรรเลงหน้าทับประกอบการโนราจึงมิได้ถูกจัดให้มีแบบแผนแน่นอนชัดเจนเหมือนกับหน้าทับดนตรีไทยตามชนบ เพลงประกอบการแสดงโนราแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1. บทเพลงไม่ประกอบการทำรำ 2. คือ บทเพลงประกอบการทำรำ ลักษณะสำคัญของหน้าทับที่ใช้ประกอบการโนราเริ่มด้วยเพลงโหมโรง โดยปี่เกริ่นขึ้นเพลงทั้งนี้ความสั้นยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง จากนั้นผู้บรรเลงจะเริ่มเพลงหลังจากหมดท่อนองเกริ่นผู้เป่าปี่จะเริ่มเป่าเป็นทำนองเข้าบทเพลง เรียกส่วนนี้ว่า “หัวทับ” และจะบรรเลงจังหวะ “บาก” หมายถึงการให้สัญญาณในการบรรเลงเสมอเครื่อง ต่อจากนั้นทับตีทำนองเสมอเครื่อง ซึ่งเป็นการบรรเลงให้สอดคล้องทำรำ ความยาวของหน้าทับเสมอเครื่อง (การบรรเลงเพื่อให้ผู้รำเตรียมตัวออกแสดง) ขึ้นอยู่กับผู้รำเป็นหลัก และสุดท้ายจะถอนจังหวะเพื่อให้ทราบว่ากำลังจะจบเพลง ทั้งนี้การบรรเลงหน้าทับประกอบการแสดงโนราสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการของผู้รำและผู้บรรเลง

คำสำคัญ: ทับ; หน้าทับ; โนรา

Abstract

The objective of this article is to study Na Tub and how to accompany Tub for Nora performance. Nora is a popular traditional performance of people in the south of Thailand for a long time. The band for the Nora performance is Pi Phat Chatree orchestra consisting of Pi (Thai oboe), double gongs. These instruments are important for Nora performance. “Na Tub” is called by Nora musicians that accompanies in the bands. It is a method of percussion of a leather musical instrument. Since Nora is a folk music, the performance is therefore not organized in the same style as Thai music. Nora performance songs are divided into 2 types: 1. Songs that do not accompany the dance moves 2. They are the songs that accompany the dance moves. The main characteristic of the Na Tap used in Nora's accompaniment begins with the prelude song. By the pipe, the song begins with the length depending on the musicians. Then the musicians start the song after the introductory melody is over. It is called this part "Hua Tap" and will play the beat. "Bak" means giving a signal to play the instrument. Subsequently, beat the melody always on the machine which is played in accordance with the dance posture. The length of the Na Tap (Playing for the dancers to prepare to perform) depends mainly on the dancers. and finally to withdraw the beat to let spectators know that the song is end. However, the music laying of the Nora performance can be flexible according to the needs of the dancer and the performer.

Keyword: Tup; NaTup; Nora

บทนำ

โนราเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายของชาวใต้มาช้านาน หากแต่ไม่มีหลักฐานปรากฏที่แน่ชัดว่าเกิดขึ้นมาสมัยใด เนื่องจากโนราเป็นวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้เกิดกระแสการอธิบายเรื่องประวัติความเป็นมาของโนราปรากฏในลักษณะตำนาน Musig-uppatum (1980, p. 2) ได้กล่าวว่า โนราเป็นมรดกภูมิปัญญาทางด้านการแสดงที่สำคัญของชาวปักษ์ใต้ ทางปักษ์ใต้นิยมเล่นเรื่อนางมโนราห์กันมาก หากสำเนียงคนปักษ์ใต้นิยมเรียกคำสั้น ๆ จึงเหลือเพียงโนรา โนรามีท่ารำที่สำคัญ 12 ท่า (Petkaew, 1980, p. 33) และมีเครื่องดนตรีที่สำคัญคือ “ทับ” ซึ่งเทพดาเนรมิตทับให้สองใบ ชื่อว่า “น้ำตาดก” และ “นกเขาขัน” จากตำนานดังกล่าวย่อมอธิบายได้ถึงความสำคัญของทับได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบการแสดงโนรา

การแสดงโนราเมืององค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ คณะโนราที่มีประมาณ 14-20 คน วงดนตรี เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบฉาก หมอบโรงทำหน้าที่เป็นหมอไสยศาสตร์ประจำคณะโนรา ตาเสื้อ เป็นผู้ติดตามคณะโนราด้วยความรักเสนาหา คอยติดตามปรนนิบัติ (Pongpaiboon, 1999, pp. 3871-3919)

ภาพที่ 1 ท่ารำโนรา

ที่มา : Uejitmet (2017)

ลำดับการแสดงของโนรา

การแสดงโนราในงานบันเทิงทั่วไป ในอดีตมีการแสดงที่เป็นรูปแบบและตามขนบนิยม ดังนี้ 1. การตั้งเครื่อง 2. วงดนตรีเริ่มโหมโรง 3. กาศ (กาด) ครูหรือเชียวครู (ขับร้องบทไหว้ครู กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโนรา สดุดีครูต้นและผู้มีพระคุณ) 4. ปล่อยตัวนางรำ (2-5 คน) ซึ่งมีขั้นตอนคือ เกี้ยวมาหรือขับหน้ามาเป็นการขับร้องบทกลอนอยู่ในมาโดยไม่เห็นตัวแต่จะใช้มือดันมาตรงทางเปิดออกเพื่อเร้าใจให้ผู้ชมสนใจและเป็นสัญญาณว่าตัวแสดงกำลังจะออกรำ โดยปกติผู้รำและผู้ร้องเป็นคนเดียวกันแต่บางครั้งอาจให้ผู้อื่นร้องแทน บทที่ขับมักบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของสาวกาดัด หรือชมธรรมชาติ ต่อไปเป็นการออกร่ายรำแสดงความชำนาญและความสามารถในการชิงรำเฉพาะตัว ต่อด้วยการนั่งพนกว่าบทร่ายและทำบท (ร้องบทและตีทำรำตามบทนั้น ๆ) จากนั้นจะว่ากลอนซึ่งเป็นการแสดงความสามารถเชิงกลอน (ไม่เน้นการรำ) ถ้าว่ากลอนที่แต่งไว้แล้ว เรียกว่า “ว่าคำพริต” ถ้าใช้ปฏิภาณ เรียกว่า “มุดโต” สุดท้ายคือรำอวดมืออีกครั้งแล้วเข้าโรง 5. ออกพราน คือ ออกตัวตลก มีการแสดงลีลาการเดินของพราน นาดพราน พุดตลก เกริ่นให้ขมขำโรง และเข้าโรง 6. ออกตัวนายโรงหรือโนราใหญ่ นายโรงจะอวดท่ารำแล้วขับกลอนเป็นพิเศษ สมฐานะ (ในกรณีที่เป็นการแสดงประชันโรง โนราใหญ่จะทำพิธีเชิญพราย) และเหยียบลูกนาว (เหยียบมะนาว) เพื่อ

เป็นการตัดไม้ข่มนามคู่ต่อสู้ และเป็นกำลังใจแก่ผู้ร่วมคณะ 7. ออกพรานอีกครั้ง เพื่อบอกว่าต่อไปจะเล่นเป็นเรื่องและจะเล่นเรื่องอะไร ปัจจุบันโนราบางคณะนำนวนิยายสมัยใหม่มาแสดงเน้นการเดินเรื่องแบบละครพูดจนแทบจะไม่มีมีการรำและการร้องบท บางคณะมีการจัดฉาก เปลี่ยนฉากใช้แสงสีประกอบจนแทบไม่หลงเหลือเอกลักษณ์ของโนราให้เห็น (Pongpaiboon, 1999, pp. 3871-3919)

การบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงโนรา

เครื่องดนตรีประกอบการแสดงโนราเรียกว่า วงปี่พาทย์ชาตรี มีเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้ คือ ทับ 2 ใบ กลองตุ๊ก 1 ใบ โหม่ง 2 ลูก (อยู่ในชุดเดียวกัน) ฉิ่ง 1 คู่ (ฉิ่งอยู่ในคอกชุดเดียวกับโหม่ง) ปี่นอก 1 เล้า (Arunrat, 2007, p. 107)

คนตีทับ เรียกว่า “นายทับ” หรือ “มือทับ” ทับมี 2 ใบ คือใบเล็กเรียก “หน่วยฉับ” หรือเสียงฉับ ใบใหญ่เรียก “หน่วยเทิง” หรือเสียงเทิง วิธีการตีเสียงฉับ หรือเสียง “ปะ” ตีด้วยมือขวา ใช้มือบริเวณปลายนิ้วมือเก็บบึงข้อมือ ตีลงบนหน้าทับ ใช้นิ้วกดหน้าทับพร้อมกับมืออีกข้างหนึ่งปิดกั้นทับไว้ ผู้ตีต้องใช้เวลาในการฝึกเนื่องจาก “ปะ” เป็นเสียงที่ตียาก ส่วนเสียง “เทิง” ใช้มือตีทั้งมือ ไม่กดหน้าทับและไม่ปิดกั้นทับเพื่อให้เสียงมีความดังกังวานมากที่สุด เสียงเทิงสามารถตีได้ง่ายกว่าเสียง ปะ ส่วนเสียง “ทิด” ใช้บริเวณปลายมือถึงอุ้งมือตีกดหน้าทับอย่างเดียว เสียง “พริ๊ด” ตีด้วยปลายนิ้วกดหน้าทับไม่ปิดท้ายทับโดยวิธีการรูดค้อนนี้ (โดยการใช้ปลายนิ้วรูดหน้าของทับ) เสียง “ตึก” ตีด้วยปลายนิ้วตรงบริเวณแก้มทับและปิดท้ายทับ เสียงของทับมี เสียงปะ เสียงเทิง เสียงทิด เสียงตึก เสียงฉับ เสียงตึง แต่ที่นักดนตรีนิยมใช้มี 4 เสียง คือ ปะ เทิง ทิด ตึก (Chimpong, 2015)

ภาพที่ 2 วงปี่พาทย์ชาตรี

ที่มา : Uejitmet (2017)

หน้าทับประกอบการแสดงโนรา

หน้าทับ คือ วิธีการตีของเครื่องหนัง (Tramote, 1997, p. 48) ถึงแม้ว่าการบรรเลงหน้าทับประกอบโนราและหนังตะลุง มิได้ถูกจัดอย่างมีแบบแผนเหมือนกับดนตรีไทยตามชนบ กล่าวคือ ไม่มีเรียกจำนวนรอบของหน้าทับ หน้าทับบางหน้าทับไม่มีการระบุชื่ออย่างชัดเจนอย่างเช่นหน้าทับดนตรีไทยตามชนบ หน้าทับปรบไก่ หน้าทับสองไม้ หรือแม้กระทั่งหน้าทับที่บรรเลงตามสำเนียงเพลงของชาตินั้น ๆ เช่น หน้าทับลาว หน้าทับเขมร ทว่าหน้าทับประกอบการแสดงโนราก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

ปัจจุบันมีนักวิชาการได้ทำการศึกษาเรื่องดนตรีประกอบโนรา ทั้งในรูปแบบของการวิเคราะห์ งานวิจัย เพื่อบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป ทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโนรา ผู้เขียนใช้วิธีการบันทึกในลักษณะของโน้ตไทยใช้ตัวโน้ต ต ร ม พ ช ล ท ค ตัวโน้ตใดที่มีจุดดำอยู่ด้านบนหมายถึงเสียงสูง ผู้เขียนจะใช้คำว่าเพลงในการขึ้นต้นชื่อแทนการใช้คำว่าหน้าทับ รูปแบบของโน้ตคือ บรรทัดที่ 1 เป็นโน้ตเพลง บรรทัดที่ 2 เป็นโน้ตการบรรเลงทับ ซึ่งเสียงของทับมีตัวอักษรแทนเสียงดังนี้ เสียงเทิง ตัวอักษรแทนเสียงคือ ท เสียง ทิด ตัวอักษรแทนเสียงคือ ทิ เสียง ปะ ตัวอักษรแทนเสียงคือ “ป” และเสียงตึก ตัวอักษรแทนเสียงคือ “ต”

การศึกษาเรื่องการตีทับประกอบโนรานั้น ด้วยทำร่ำเป็นเรื่องของนามธรรม การจะบรรจุหน้าทับเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมและให้เห็นชัดมากยิ่งขึ้นต้องอาศัยการใส่โน้ตเพลง เนื้อเพลง หรือเนื้อร้องแล้วใส่หน้าทับประกอบลงไปเพื่อให้เห็นถึงหน้าทับแต่ละหน้าทับได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโนราเป็นเพลงเก่า ไม่ทราบผู้แต่งส่วนใหญ่มาจากเพลงไทยเดิม แต่ละคณะอาจนำมาปรับเสริมเติมแต่งให้เข้ากับบริบทของตนเอง เช่น เพลงแขกต๋อยหม้อ ซึ่งเป็นเพลงเถา บรรเลงตั้งแต่อดีตจวบจน 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว หากพอมาบรรเลงประกอบโนราศิลป์นั้น อาจปรับแต่งหรือตัดต่อโดยนำ 3 ชั้นมาเพียง 1 ท่อน และนำ 2 ชั้นมา 1 ท่อน และออกชั้นเดียว ทั้งนี้คาดว่า การบรรเลงต้องให้สอดคล้องกับทำร่ำโดยยึดเอาทำร่ำเป็นหลัก ส่วนเพลงที่บรรเลงนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ ศิลปินจึงไม่บรรเลงตามขนบของเพลงไทยเดิม การบรรเลงเช่นนี้จึงกลายเป็นขนบไปตามความนิยม แต่ละคณะบรรเลงไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ควน ทวญก ศิลปินผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีภาคใต้ อธิบายเรื่องเพลงโนราว่า “..เพลงปี่ของโนรายังใช้เพลงหน้าพาทย์ที่บรรเลงในวงปี่พาทย์พิธีของภาคกลางด้วย เช่น เพลงเสมอ เชิด โอต ลงสรง นอกจากนี้ยังไม่มีพบทำนองปี่ที่เป็นของพื้นเมืองแท้ ๆ ทำนองเพลงที่มีอยู่ล้วนเป็นเพลงไทยเดิมอย่างภาคกลาง...” (Puchadapirom, 2011, p. 127) อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่าลักษณะการบรรเลงเช่นนี้เป็นของชาวบ้านอย่างแท้จริง เพลงประกอบการแสดงโนราที่จะอธิบายในบทต่อไปนี้จะกล่าวถึงบทเพลงเฉพาะกาลที่ใช้ในการประกอบการแสดงมิได้กล่าวถึงชื่อเพลงไทยเดิมที่ได้รับบุชื่อเพลงอย่างถูกต้องไว้อย่างเป็นทางการ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโนราแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1.บทเพลงไม่ประกอบทำร่ำ 2.บทเพลงประกอบทำร่ำ (Uejitmet, 2017, p. 85) อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้จะอธิบายเฉพาะหน้าทับประกอบดนตรีโนราเพียงบางบท ซึ่งผู้เขียนทำการบันทึกเสียงและทำ transcription บันทึกเป็นตัวโน้ตระบบเสียงไทย ดังหน้าทับประกอบการแสดงโนรา ต่อไปนี้

1. เพลงไม่ประกอบทำร่ำ

เพลงที่ประกอบการแสดงโนราในเบื้องต้นนั้นมีการบรรเลงเพลงแรกของการแสดงซึ่งเรียกเพลงประเภทนี้ว่า “เพลงโหมโรง” จัดอยู่ในประเภทเพลงไม่ประกอบทำร่ำ มีความหมายถึงการบูชาครู บูชาเทพเจ้า และการรำลึกถึงคุณงามความดีที่ได้สั่งสมมา ทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมของนักแสดงและนักดนตรีให้มีการตื่นตัวในการแสดงซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาในการแสดงแต่ละครั้ง เพลงโหมโรงนี้เป็นการบรรเลงดนตรีล้วนไม่มีการร่ายรำประกอบ ได้แก่ เพลง โหมโรง เพลงเสมอเครื่อง เพลงร่ายหน้าแดระ และเพลงบทกลอนหก (Sakkaew, 2016) ผู้เขียนขอยกตัวอย่างบทเพลงทับประกอบดนตรีโนราซึ่งเริ่มด้วยเพลงโหมโรงและ เพลงอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

เพลงโหมโรง

ปีเกริ่น ทั้งนี้ความสั้นยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง

---	---	---	---	---	---	---	---
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

---	---	---	---	---	---	---	---
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

---	---	---	---	---ล	---	---	---
---	---	---	---	---ด	---	---	---

---ท	---	---	---ร	---	---	---	---ร
---ท	---	---	---ด	---	---	---	---ท

เข้าทำนองสอดสร้อย

----	รมชล	----	รึดทล	--	รมชล	----	รึดทล
----	ท-ทท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ป-ป

----	รมชล	----	รึดทล	--	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
----	ท-ทท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ป-ป

----	----	----	----	-ร-ด	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ช
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	--ปป	---ท	---ท

ปีเริ่มบรรเลงด้วยทำนองเพลงและหน้าทับดังนี้

----	----	-ร-ม	-ร-ด	----	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ด
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

---ช	-ล-ช	-ล-ร	-ด-ล	-ด-ล	-ช-ม	-ช-ร	-ม-ช
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

-ร-ด	-ร-ม	---ช	---ล	-ช-ล	-ด-ช	-ม-ช	-ล-ด
---ป	---ป	---ท	---ท	--ท-	--ทท	--ป-	-ป-ท

หน้าทับห้องที่ 5-8 ของบรรทัดที่ 5 เป็นการถอนจังหวะลงเพื่อให้ทราบว่าจะมีการเปลี่ยนเพลงหรือสอดค้นกับทำนองอื่น หากบรรเลงในเที่ยวต่อไปสามารถใส่เทคนิคดังกล่าวหน้าทับต่อไป (เฉพาะบุคคล ซึ่งนายทับแต่ละคนบรรเลงไม่เหมือนกัน) หากต้องการให้ทราบว่าจะจบทำนองและต้องการบรรเลงรอบใหม่ให้บรรเลงหน้าทับบรรทัดสุดท้ายดังนี้

-ร-ด	-ร-ม	---ช	---ล	----	-ด-ช	---ล	---ด
-ป-ด	-ป-ป	---ท	---ท	--ท-	--ทท	---ป	-ป-ท

เที่ยวสุดท้ายต้องบรรเลงด้วยหน้าทับต่อไปนี้

----	----	-ร-ม	-ร-ด	----	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ด
---ท	---ท	----	----	---ป	---ป	---	---

---ช	-ล-ช	-ล-ร	-ด-ล	-ด-ล	-ช-ม	-ช-ร	-ม-ช
---ท	---ท	----	----	---ป	---ป	----	--ปท

----	----	--ชด	-ร-ม	-ช-ล	-ช-ม	-ช-ด	-ร-ม
----	---ท	----	--ป-ป	----	-ด-ด	----	-ด-ด

----	----	--ชด	-ร-ม	-ช-ล	-ช-ม	-ช-ด	-ร-ม
----	-ด-ด	----	-ด-ด	----	-ด-ด	----	-ด-ด
-ร-ด	-ร-ม	---ช	---ล	----	-ด-ช	---ล	---ด
---	-ด-ด	-ด-ด	-ด-ด	----	-ท-ท	----	-ท-ท

----	----	-ร-ม	-ร-ด	----	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ด
----	---ป	---ป	---ท	----	---ท	--ป	--ป

---ช	-ล-ช	-ล-ร	-ด-ล	-ด-ล	-ช-ม	-ช-ร	-ม-ช
----	-ท-ท	-ท--	---	---ป	---ป	----	--ปป

เพลงประกาศราชครู

เพลงประกาศราชครูหมายถึง เพลงที่บรรเลงก่อนที่โนราร้องเพื่อบอกกล่าวให้ระลึกถึงคุณครูไม่ว่าจะล่วงลับไปแล้วหรือทั้งยังมีชีวิตอยู่ อีกทั้งเป็นการขอพรคุณครูบาอาจารย์ให้ปกปักรักษาให้การแสดงลุล่วงไปด้วยดี (ปีเถลิง ทั้งนี้ ความสั่นยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง) ปีเริ่มบรรเลงด้วยทำนองเพลงและหน้าทับดังนี้

----	----	-ด-ช	-ช-ช	-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม	-ฟ-ช
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

----	----	-ม-ล	-ช--	-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ม-	-ฟ-ช
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

----	----	-ม-ช	-ล-ด	---ด	---ช	-ด-ล	-ช-ม
---ป	---ป	---ท	---ท	--ป-	--ปป	---ท	---ท

----	-ด-ร	-ม-ล	-ช-ม	-ร-ด	-ม-ร	-ด-ท	-ร-ด
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

หากต้องการให้ทราบว่าจะจบก่อนและต้องการบรรเลงรอบใหม่ให้บรรเลงหน้าทับบรรทัดสุดท้าย ดังนี้ (จังหวะบากในท่อนที่ 5-8)

----	-ล-ท	---ด	-ร--	-ม-ร	-ด-ท	-ด-ท	-ร-ด
---ป	---ป	---ท	---ท	--ท-	--ทท	---ป	-ป-ท

เพื่อยาวสุดท้ายลงจบด้วยทำนองดังนี้ (บรรทัดสุดท้าย)

----	-ล-ท	---ด	-ร--	-ม-ร	-ด-ท	-ด-ร	-ท-ด
---ท	---ท	---ป	---ป	--ท-	--ทท	--ป-	-ป-ท

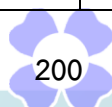
เมื่อทับบรรเลงจบแล้ว ต่อด้วยเพลงสุดท้าย ทับบรรเลงเน้นเสียงและจังหวะช้าลงด้วยทำนองดังนี้

----	----	----	-ร-ร	---ท	-ร-ม	-ร-ม	-ล-ช
---ป	---ป	---ท	---ท	--ป-	--ปป	---ท	---ท

----	----	-ด-ล	-ช-ฟ	-ม-ร	-ด-ฟ	-ช-ล	-ร-ด
---ป	-ป--	-ท-ท	---ท	--ป-	--ปป	---ท	---ท

-ด-ล	----	-ด-ล	-ช-ฟ	-ด-ร	-ฟ-ช	-ล-ช	-ฟ-ช
--ป-	--ปป	---ท	---ท	--ท-	--ทท	--ป-	--ปท

-ฟ-ร	----	-ร-ร	-ด-ล	-ช-ฟ	-ช-ล	-ช-ล	-ด-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ท	---ท	----	----	---ท	---ท	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

-ฟ-ซึ	-ฟ-ร	-ฟ-ร	-ด-ล	-ช-ล	-ดํ-รึ	-ดํ-ล	-ดํ-ซ
---ป	---ป	----	----	---ป	---ป	----	----

เทียวยสุดท้ยลงจบดว้ยท้ยองดงนั้

-ดํ-ล	----	-ดํ-ล	-ช-ฟ	-ด-ร	-ฟ-ช	-ล-ช	ฟชฟร
----	-ท-ท	---ท	----	---ป	---ป	----	-ป-ป

2. บทเพลงประกอบทำรำ

บทเพลงประกอบทำรำหมายถึง บทที่มีการร่ายรำโนราประกอบและมีผู้ร้องเนื้อประกอบไปพร้อมกับการแสดง เพลงประกอบทำรำ ได้แก่ เพลงสอนรำ บรรเลงเพลงรำ บทเพลงครูสอน บทปฐมบท เพลงสอดสร้อย เพลงพรวน เพลงนาถเร็ว เพลงนาถช้า เพลงโค และเพลงท่าครู หน้าทับเคล้ามือ หน้าทับกลอนเหิน หน้าทับเพลงกาศ (กาต) หน้าทับแม่ลาย หน้าทับเคล้ามือ หน้าทับกลอนเหิน หน้าทับเพลงกาศ (กาต) หน้าทับแม่ลาย ผู้เขียนขอยกตัวอย่างเพลงประกอบทำรำดังต่อไปนี้

เพลงปฐมบท

บทเพลงที่บรรเลงก่อนการแสดงบทปฐม ขึ้นต้นด้วยคำว่า "ตั้งต้นให้เป็นปฐม" บทปฐมมีความคล้ายคลึงกับบทร้องประกอบทำรำของการรำแม่บทใหญ่ฉบับกรมศิลปากร ใช้ทำนองการขับร้องและดนตรีทำนองเพลงทับเพลงโทน ปีเกริน ทั้งนี้ความส้นยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง

----	----	---ม	---ช	----	---ล	-ช-ล	-ด-ช
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

---ด	---ล	-ช-ม	-ล-ช	----	---ล	-ด-ม	-ร-ด
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

----	---รึ	-ม-ร	-ดํ-ล	-ช-ล	-ดํ-รึ	-ดํ-ท	-ล-ช
---ป	---ป	---ท	---ท	---ป	---ป	---ท	---ท

หากต้องการให้ทราบว่เพลงกำลังจะจบท่อนและต้องการบรรเลงรอบใหม่ให้บรรเลงหน้าทับบรรทัดสุดท้ายดังนี้

---ม	-ช-ร	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล	-ดํ-รึ	-ดํ-ท	-ล-ช
---ป	---ป	---ท	---ท	--ท-	--ทท	--ป-	-ป-ท

เพลงบทผัหน้า

เพลงบทผัหน้าใช้บรรเลงก่อนจะมีการขับบทผัหน้า ใช้บรรยายเรื่องราวต่างๆ เช่น "ผัหน้าไปบูรพา ทำบรรพตาสองยอด" ใช้สำหรับการรำตีบท อาจจะมีรำเดี่ยวหรือหลายคนก็ได้ ใช้ทำนองการขับร้องและจังหวะดนตรีแบบการรำตีบทโนรา ปีเกริน ทั้งนี้ความส้นยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลงดังนี้

----	----	-ดํ-ช	-ล-ดํ	-รึ-ดํ	-ล-ช	-ม-ช	-ล-ดํ
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

---ซ	-ล-ซ	-ล-ร	-ด-ล	-ด-ล	-ซ-ม	-ซ-ร	-ม-ซ
---ป	---ป	---ป	-ท-ท	---ป	---ป	---ป	-ท-ท

หากต้องการให้ทราบว่าเพลงกำลังจะจบท่อนและต้องการบรรเลงรอบใหม่ให้บรรเลงหน้าทับบรรทัดสุดท้ายดังนี้

---ซ	-ล-ซ	-ล-ร	-ด-ล	-ด-ล	-ซ-ม	-ซ-ร	-ม-ซ
---ท	---ท	---ท	---ท	--ท-	--ทท	--ป-	-ป-ท

หน้าทับสอดสร้อย

หน้าทับเพลงสอดสร้อยเป็นหน้าทับที่ใช้ประกอบเพลงบรรเลงสอดสร้อยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างการเล่นทำร่าหนึ่งไปสู่อีกทำร่าหนึ่ง จะพบทำนองนี้ได้ในบทเพลงเกือบทุกบทเพลงของโนรา

----	รมซล	----	รึดทล	--	รมซล	----	รึดทล
----	ท-ทท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ท-ท	--ปป	-ป-ป

รมซล	----	รึดทล
--ปท	---ท	--ปท

หน้าทับกลอนเหิน

หน้าทับกลอนเหินใช้ประกอบทำร่าในการขับบท เช่น ใช้ประกอบทำร่าทั้ง 12 ทำ ได้แก่ ถวายครู เพลงครู เพลงสับ เพลงนาตช้า เพลงนาตเร็ว เพลงกลอนเหิน เพลงปี เพลงจับระบำ เพลงบทครูสอน (เฉพาะถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช) (Naksane, 2016)

----	-ป-ป	-ท-ต	-ท-ต	-ท-ต	-ป-ป	-ท-ต	-ท-ต
----	-ป-ป	-ท-ต	-ท-ต	-ท-ต	-ป-ป	-ท-ต	-ท-ต

จากบทเพลงโนราที่มีทับตีประกอบ มีข้อสังเกตคือ เพลงเริ่มด้วยการตีทับเสียง ---ปะ ---ปะ ---ปะ ---เทิง ---เทิง ไปเรื่อย ๆ (จะเรียกส่วนนี้ว่า หัวทับ) หรือผู้บรรเลงจะใส่เทคนิคต่าง ๆ ในบทเพลงได้ตามความสามารถของตน ซึ่งสามารถบรรเลงไปได้แต่ทั้งนี้ผู้บรรเลงต้องดูทำร่าเป็นหลัก จากนั้นจะเป็นจังหวะบากโดยการตีหน้าทับ คือ -ปะ- ---ปะ---ปะ ---เทิง ---เทิง (เป็นการให้สัญญาณในการบรรเลงเสมอเครื่อง) จากนั้นตีทำนองเสมอเครื่องหรือเพลงดำเนินไปเรื่อย ๆ ด้วยหน้าทับ คือ ---ปะ---ปะ --- เทิง ---เทิง

สรุป

โนราเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวล้านนาใต้ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่โบราณ ประวัติของโนราปรากฏในรูปแบบของตำนาน โดยจากการศึกษาตำนานของโนรา พบว่า การบรรเลงหน้าทับหรือการตีกลองที่นักดนตรีมักเรียกสั้น ๆ ว่า “ทับ” มีบทบาทสำคัญต่อศิลปะการแสดงแขนงนี้อย่างมีนัย ทั้งนี้บทเพลงที่ใช้ประกอบแสดงโนรา แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ 1. บทเพลงไม่ประกอบทำร่า (เพลงบรรเลง) ประเภทที่ 2 คือ บทเพลงประกอบทำร่า ลักษณะของหน้าทับที่ใช้ประกอบโนรา เริ่มด้วยเพลงโหมโรง ปีเกริ่นขึ้นเพลงทั้งนี้ความยาวขึ้นอยู่กับผู้บรรเลง ในส่วนนี้ความยาวของหน้าทับขึ้นอยู่กับผู้ร่าเป็นหลัก และสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการที่จะบรรเลง เช่น หากมีเวลาบรรเลงน้อยก็เข้าไปมาในท่อนสั้น ๆ และถ้าหากมีเวลาบรรเลงมากสามารถยืดทำนองเพลงได้ตามความต้องการ ทั้งนี้ผู้บรรเลงจะต้องถนัดจังหวะให้เข้าลงเพื่อเป็นสัญญาณให้ทราบว่ากำลังจะเปลี่ยนเพลงหรือเปลี่ยนจังหวะและเมื่อบรรเลงในท่อนสุดท้าย ข้อสังเกต คือหน้าทับเป็นไปในลักษณะเดียวกันทุกเพลง

Reference

- Arunrat, P. (2007). *The Beginning of Thai Music*. Nakhon Pathom: Silapakorn University. (in Thai)
- Chimpong, J. (2015). *Interview*, 20 October 2015. (in Thai)
- Musig-uppatum, S. (1980). *Nora Rong Kru. The Center of Cutural Promotion*. Songkhla: Teacher College. Songkhla. (in Thai)
- Naksane, S. (2016). *Interview*, 10-14 December 2016. (in Thai)
- Patkaew, C. (1980). *Pleng bork and The old singers in Pleng bork of Nakhon si thamarat*. Nakhon si thamarat: Sounthern Culture Center, Nakhon si thamarat Teacher college. (in Thai)
- Phongphaiboon, S. (1999). *Nora in Encyclopedia of southern Thai culture*. Bangkok: Foundation of Thai Cultural Encyclopedia, Siam Commercial Bank. (in Thai)
- Puchadapirom, P. (2011). *Entertainment Culture in The South of Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sakkaew, S (2016) *Interview*, 20 December 2016. (in Thai)
- Tramote, M. (1997). *Thai Music*. (2nd ed.). Bangkok: Matichon. (in Thai)
- Uejitmet, P. (2017). *Tub Nora and Nang Talung*. Bangkok: Sahadhammik. (in Thai)

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์พัชกรรณ์ เอื้อจิตรเมศ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: p.uejitmet@windowslive.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤตติพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
เลขที่ 1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
E-mail: w.uejitmet@windowslive.com

